

EN LITTERATURKRITIKER FRÅN RÅDA, Mölnlycke.

Några tankar om fader Svens son - Lars-Olof Franzén.

Det är alltid intressant att röra sig i de miljöer som en författare och kritiker skriver om. Det är som om allt går igen, upprepas. Nu handlar det om Lars-Olof - och som så många gånger tidigare - hans far, prästen Sven Franzén - som bl.a. innehade kyrkoherdetjänsten i Råda församling, Mölnlycke, Härryda kommun.

Det första steget mot väster blev Mölndal och den beryktade prästgården i Råvekärr - sedermera byggdes här en kyrka under namn - Fågelbergskyrkan.

Men innan dess var det Östergötland som gällde för prästfamiljen - Östra Ryd, Finnaryd, Mjölby och Linköping. Att fader Sven överhuvudtaget kom till Göteborgs stift ser jag beror på kontakten med sedermera biskopen Bo Giertz, som under ett antal år arbetade som komminister i Torpa, Ydre härad. Kontakterna och den teologiska samstämmigheten tycks vara stor och därmed en vänskap, som ledde till byte av tjänst.

Vad som förenade var den konservativa teologiska dogmatiken, den s.k. högkyrkligheten dvs. kyrkan var förankrad i en stabil relation och kunde få bl.a. näring från den katolska traditionen. I denna traditionella kyrkomiljö kommer Lars-Olof till världen i Östra Ryds prästgård. Året är 1936. Det betyder att Lars-Olof, som i boken kallas Oa, på grund av syster Gudruns påhitt, föds in i "prästgård och kyrka."

Oa kommer emellertid att avskärma sig från "prästgårdens" inneboende överkyrklighet och familjens kyrkotraditioner. Oa är av annat virke.

Han läser med intensitet tidigt Fjodor Dostojevskij och skapar därmed en existentiell näring, som utgår från Bröderna Karamazov. Begreppet Gud sätts ifråga och Oa förblir en intellektuell sökande tvivlare genom de litterära gestalter, som Dostojevskijs författarskap uppvisar; framför allt söner Aljosja, den troende, och Ivan - den tvivlande och intellektuelle. Om Gud är död - måste han uppfinnas annars är allt tillåtet!

Nåväl Oa lever vidare i boken och därmed följer författaren sitt alter ego med närhet men också på distans. Det finns även en intressant koppling till mamma Gun, som tidigt fattat intresse för poesi, dikt och skådespeleri, På hennes sida finns publicister och konstnärer, som lever vidare i henne och nu - övergått i sonen Oas tankar och känslor. Oa ägnar sin tid åt musiken - särskilt jazzmusiken.

Tidigt dyker de stora jazzstjärnorna upp, som Miles Davis, Chet Baker m.fl. Oa, som då konfirmerades med Bo Giertz bok Stengrunden, tycks nu inte få verkligheten att gå ihop. Nu övar Oa på sin trumpet, blir mycket duktig och bildar ett eget band. Han uppskattar Putte Wickman, Reinhold Svensson, Toots Thileman.

Under det tidiga 50-talet sker flyttningen till Mölndal. Därmed blir Oa infogad i den i Göteborg förekommande jazzmusiken. Samtidigt blir han en av de personer som ingår i en litteraturhistorisk intressegrupp med rötter i den litteraturvetenskapliga institutionen. Denna under ledning av den något tillbakadragne professorn - Lennart Breitholtz.

En dag ringer Breitholtz till Oa och önskar att han blir amanuens på institutionen. Här formas också under åren ett nära kamratskap med vänsterteoretikern Kurt Aspelin, som är en av marxismens fanbärare i såväl i litteratur och politik.

Oa lever med de tidiga modernisterna i svensk litteratur. När Stig Dagerman tidigt går bort är det ett sår som blöder. Men Oa tar sig an övriga s.k. 40-talistpoeter, som Erik Lindegren, Werner Aspenström, Sven Alfons och framför allt Karl Vennberg.

Det är här som han också grundar sina egna litterära insikter, som gör att han nu under ett par år skriver om böcker för Mölndals-Posten - en veckotidning i Mölndal. Några år senare får Oa skriva för den ärorika tidskriften BLM (Bonniers Litterära Magasin) och i dagstidningen Ny Tid.

Skrivandet och musiken blir plattformar som lever vidare i det nya Göteborg, som växer fram under femtio- och sextiotalen. Oa vill nu inte bo i prästgården i Råvekärr eller Råda; han hyr in sig i ett studentrum på Kåren, Götabergsgatan, i centrala Göteborg. Här har han nära till alla de spelningar som Oa kommer att genomföra i studenternas närhet, som på Villa Medici och i andra nationslokaler.

Under slutet av 50-talet rör sig Oa bland de litterära gestalter, som senare kommer att slå igenom på boksidor och på teaterscenen. Kent Andersson och Ingvar Hirdvall dyker upp och här nämns författare som "Kake" Häglund, Torbjörn Thörngren, Roland Adlerbeth och musikkritikern Ingemar G. De senare sitter också i den modernistiska tidningen Paravans redaktion och bildar därmed en fungerande motvikt till tidningen i Metamorfose i Stockholm.

Oa spelar på Studion dvs. Stadsteaterns lilla scen i Göteborg - här finns även Göran O. Eriksson, disponentsonen, som kommer från Frankrike och har översatt Samuel Becketts "I väntan på Godot". En storstilad översättning, som för alltid kommer att leva vidare på svenska scener.

Här finns alltså en övergripande beskrivning av "kulturmaffian" i Göteborg vid denna tid. Författare, musiker, skådespelare förenas och beskrivs. De sammanträffar i regel på restauranger som Viktoria eller Kometen.

Oas hektiska liv rymmer naturligtvis ett antal kärleksförbindelser, som kan vara mer eller mindre intressanta. Till sist finner han sin trygga famn hos skådespelerskan Gun Arvidsson, som han gifter sig med och de får två barn.

Men före dessa händelser har Oa gjort sin vapenfria värnplikt, under förlängd tid på Brandstationen i Göteborg. Oa har inte vägrat av religiösa skäl, utan av rent sekulära etiska - förmodligen med stöd av tankar från den ny franska romanen, med författare som Camus, Sartre och andra.

Pappa Sven blir, som sagt kyrkoherde i Råda 1962. Det blir en nybildad församling, frigjord från Fässberg ner i Mölndal. Råda blir ett säte för högkyrklighet och infogad i Stiftets konservativa teologi, som uppehålls av Bo Giertz och som senare kommer att förvaltas av Bertil Gärtner. Först vid ett kyrkoherdeval 1980 omformuleras teologin i och med att Lars T. Gåreberg - mot allt odds - blir kyrkoherde i Råda församling.

Men hur som helst - Oa skriver vidare och kommer att ge ut böcker om den litterära 40-talisen, samtidigt som han har kontakter med en annan prästson från Värmland - Karl-Erik Lagerlöf, som är kulturredaktör på Handelstidningen i Göteborg. Vad som förenar dem är troligen intresset för poeten Karl Vennberg, eftersom båda skriver avhandling respektive artiklar om honom.

Samtidigt under denna tid har Oa goda kontakter med BLM-redaktionen och Göran O Eriksson på Socialdemokratiska Stockholms-Tidningen. Det betyder att Oa engageras som kulturskribent till denna tidning och får därmed en stor betydelse för vad som skrivs om poeter och poesi i landet Sverige. Emellertid går tidningen i graven redan 1966.

Men - och det är ett stort men - före detta datum hör den store och fruktade Olof Lagercrantz av sig från Dagens Nyheter. Han vill fånga in Oa i sin skrivarskara. Det är lätt att säga ja till denna heltidstjänst. Och så blir det. Oa kommer till DN och blir skribent på kultursidan fram till pensionen, samtidigt som han, hör och häpna, inköper en ny bil - en ny Volvo Amazon med överväxel?!

Reflexioner efter läsning.

Självbiografi eller roman? Ja, kanske är det så att L-O vill befinna sig mellan fiktion och verklighet. När han ser det egna livet, dess komplikationer och utsvävningar kan de te sig som närvarande eller främmande. Så kan det vara. Vare sig det är det ena eller andra - så läser jag boken "Möte med mig själv", som en kulturhistorisk redogörelse, där jag ställvis själv kan känna igen mig.

Uppväxttidens religiösa tryck, ofriheten och nödvändigheten av att distansera sig, för att finna en egen väg mot och till de eviga och stora frågorna om liv och död.

Jag är fem år yngre än Oa och därmed har jag delvis gått i hans efterdyningar då det gäller litteratur, musik och teater i Göteborg.

Till detta kommer att vi båda kom att spela trumpet - ett instrument, som kräver sin man och fullt blås. Jag började även skriva tidigt om böcker både i tidskrifter och tidningar. I Göteborg blev det för mig bl.a. kvällstidningen GT och som tidskrift Sigtunastiftelsens Vår Lösen.

Jag träffade flyktigt L-O en gång för nu över femtio år sedan. Vi talade dock inte om litteratur.

Under slutet av 60-talet besökte jag, tillsammans med några poetvänner, Olof Lagercrantz i Solna. Då talade vi om litteratur.

Sedan hör det till min prästbana att jag tjänstgjort under tre år i Råda församling och känner väl till prästgården i Råvekärr (som nu inte finns) och Råda prästgård, som i nutid genomgått en omfattande renovering, liksom Råda kyrkas tak. Församlingshemmet heter nu Råda Rum, där konserter kan ges för 750 personer varje gång.

Så här kan dock författaren och i detta fall läsarens referenser vävas in i varandra, för att bli en levande upplevelse oavsett tid och teologisk ståndpunkt.

Varmt tack Oa. Vila i frid Lars-Olof.

Hans-Evert Renérius

**Bok: Lars-Olof Franzén: Möte med mig själv. Självbiografi,
Roman. 2007. Heidruns förlag, Torsby.**